

EFLATUN CEM GÜNEY'İN SİVAS'TAKİ DERNEKÇİLİK FAALİYETLERİ

Yrd. Doç. Dr. Osman YILDIZ*

ÖZ: Cumhuriyetin ilk yıllarında Sivas, yürütülen dernekçilik faaliyetleriyle de dikkat çekmektedir. Bu dernekçilik faaliyetleri içerisinde Muzaffer Sarısözen, Ruşen Eşref Ünaydın gibi tanınmış şahısların yanında Türk Halk Edebiyatında Masalcı Baba olarak bilinen Eflatun Cem Güney de bulunmaktadır. Eflatun Cem, Sivas'ta bulunduğu 1923-1928 yılları arasında Muallimler Birliği ve Türk Ocağı çatısı altında dernekçilik çalışmalarında bulunmuştur. Onun bu dernekçilik faaliyetlerini Sivas'ın yerel gazetesi olan Kızılırmak'ta tespit ederken Türk Ocakları ile Muallimler Birliği arasında cereyan eden çekişmeler de dikkatlere sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eflatun Cem Güney, Türk Ocakları, Muallimler Birliği, Sivas, Kızılırmak Gazetesi

Eflatun Cem Güney's Association Ship Activities in Sivas

ABSTRACT: Sivas is an important city in terms of associationship activities in the early periods of republic. Among the people involved in these activities, there were famous people such as Muzaffer Sarısözen, Ruşen Eşref Ünaydın as well as Eflatun Cem Güney, who is also known as the father of fairy tales, and had activities of associationship for "The Union of Teachers" and "The Turkish Hearths between 1923-1928 when he was in Sivas. We can see his related works and studies in Kızılırmak which is a local newspaper of Sivas. In these works, we can also trace the tension between the Union of Teachers and Turkish Hearths.

Key Words: Eflatun Cem Güney, Türk Ocakları, Muallimler Birliği, Sivas, Kızılırmak Magazine

Sivas, Anadolu'nun önemli kültür merkezlerinden biridir. Şehrin bu vasfı Selçuklu döneminden günümüze kadar sürmüştür. Kurtuluş Savaşında büyük yararlılıklar gösteren Sivas, Cumhuriyetin ilanına müteakip bünyesinde açılan birçok dernekle çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur.

* Gaziosmanpaşa Üni. Fen-Ed. Fak. TDE Böl. osmanyildiz36@hotmail.com

Himaye-i Etfal, Teyyare Cemiyeti, Hilal-i Ahmer, Ticaret Odası, Türk Ocakları ve Muallimler Birliği gibi cemiyetler, bunlardan birkaçıdır.

Bu dernekler arasında yürüttükleri faaliyetlerle Sivas'ta ön plana çıkan iki dernek vardır: Türk Ocakları ve Muallimler Birliği. Diğer dernekler, Türk Ocaklarının yönlendirmesi ile faaliyetlerini sürdürürken Muallimler Birliği'nin kendine münhasır bir yapısı mevcuttur. Kurtuluş Savaşı yıllarında kuruluşunu Ankara'da gerçekleştiren Muallim ve Muallimler Cemiyeti, diğer illerde kurulan Muallim Cemiyetlerini bir çatı altında toplayarak "**Muallimîn Cemiyeti**" adını almıştır.

Muallimîn Cemiyetinin Sivas'ta bir şube açması Kurtuluş Savaşı yıllarında olmuştur. Biz bu tarihin 1921 yılının sonlarına tekabül ettiğini tahmin ediyoruz. Tahminimizin sebebi; Sivas Cemiyet-i Muallimîn'in yayın organı olan Dilek mecmuasının takdim yazısındaki şu ifadeden kaynaklanmıştır: "*Sivas'ımızın muhit-i irfanında yeni ve pek mesut bir hadise vukua geldi... Cemiyet-i Muallimîn'in teşekkülü...*" (Polat 2001: 38) Sivas Muallim ve Muallimler Cemiyeti tarafından on beş günde bir neşrolunan Dilek Mecmuası 15 Ocak 1922'de çıktığına göre, cemiyetin kuruluşu bu tarihten önce olmak durumundadır. Muallimîn Cemiyetlerinin Muallimler Birliği haline dönüşmesi ise 1925'te olmuştur. Ankara'da çıkan ve Umum Merkez tarafından yayımlanan Muallimler Birliği Mecmuasının başlık klışesinde "*1. Sene, 1. Sayı, Temmuz 1345*" ibaresi mevcuttur. Nitekim Kızıllırmak gazetesinin incelediğimiz sayılarında da söz konusu cemiyetle ilgili tanımlama *Muallimler Birliği* şeklinde olup kuruluşu Eylül 1925'te olmuştur.

1923'de Sivas'ta bulunan Eflatun Cem Güney (1896-Ocak 1981), Cemiyet-i Muallimîn'de de aktif rol oynamıştır. Biz bu rolü, yine *Dilek* mecmuasının sayıları arasında tespit etmekteyiz. 15 Ocak 1922-Haziran 1923 tarihleri arasında 18 sayı çıkan *Dilek*'in yazar kadrosu arasında Eflatun Cem de bulunmaktadır. (Polat 2001: 37-40) *Dilek*'in son sayısında "Dünkü ve Bugünkü Seciye", "Sonbahar ve Kış" başlıklı yazılarıyla iştirak eden yazar, cemiyetin Muallimler Birliği'ne dönüşmesinden sonra da bu aktif çalışmalarını sürdürmüştür.

Eflatun Cem Güney'in dernekçilik faaliyetlerini sürdürdüğü diğer bir cemiyet ise, Türk Ocakları Sivas Şubesidir. 25 Mart 1912'de kurulan Türk Ocakları kuruluşundan bir müddet sonra bütün yurt sathına yayılmıştır. Türk Ocaklarının Sivas'ta şube açması ise 1923'te Sıhhiye Müfettişi İsmail İbrahim vasıtasıyla olur. Aynı zamanda Hilal-i Ahmer'in de başkanı olan İsmail Bey, Türk Ocaklarıdaki görevini 1927'e kadar sürdürmüştür. (Yıldız 2006: 526) Bu yıllarda Türk Ocaklarının yönetiminde Eflatun Cem Güney de bulunmaktadır. Yazar, burada yürüttüğü dernekçilik faaliyetlerinin yanı sıra, Sivas'ta Türk Ocağı şubesi tarafından yayım-

lanan *Birlik* dergisinde de yazılar yazmıştır. İlk sayısı 23 Temmuz 1923'te çıkan dergi, 18 Mart 1924'e kadar 21 sayı çıkmıştır. (Paçacıoğlu 2003, 93)

Bundan başka Eflatun Cem Güney'in Sivas Türk Ocakları Şubesi tarafından bastırılan Erzurumlu Emrah ile ilgili bir de kitabı çıkmıştır. 179 sayfa olarak 1928'de çıkan kitap, Sivas Vilayet Matbaası tarafından basılmıştır. (Özege 1978, 176) Kitabın tekrar basımı, Eflatun Cem'in oğlu Çetin Eflatun tarafından yapılmıştır. Kitabın önsözünde;

“*Sivas Erkek Lisesi Edebiyat Öğretmeni iken Erzurumlu Emrah'a ait ilk monografiyi babam Eflatun Cem Güney hazırlamış ve bu eser Türkiye Enstitüsünce tetkik ve takdir edilerek 1928'de Sivas Türk Ocağı tarafından bastırılmıştır*” bilgisi yer almaktadır. (Güney ? : 7)

Eflatun Cem, sadece bu dernekler çatısı altında yürüttüğü çalışmalarla değil, Türk Edebiyatının Halk Bilimi alanında yaptığı diğer çalışmalarlarıyla da kendine haklı şöhret kazanmış yazarlarımızdandır. O bu alanda yaptığı çalışmalardan dolayı **Masalıcı Baba** olarak da tanınmaktadır. Onun *Dertli Kaval*, *Aşık Garip*, *Tahir İle Zühre*, *Kerem İle Aslı* gibi eserleri, altmışın üzerinde basılmış kitaplarından birkaçıdır.

Yazar, 1896'da, o zamanlar Sivas'ın il sınırları içerisinde yer alan Hekimhan'da doğmuştur¹. Küçük yaşta babasını ve annesini kaybettiği için Sivas'ta Posta Müdürlüğü görevinde bulunan amcası Şevket Bey'in yanında büyümüştür. Eğitimi Sivas'ta tamamlayan yazar, 1918'de Konya Öksüzler Yurdunda Türkçe Öğretmeni olarak göreve başlar. Yazarın Sivas'a öğretmen olarak atanması, Kurtuluş Savaşı'nın hemen ardından olmuştur. 1923–1928 yıllarında Sivas'ta bulunan yazar, bu süre içerisinde edebiyat öğretmenliğinin yanı sıra dernekçilik çalışmaları da yürütmüştür.

Yazarın hayatına dair verdiğimiz bu kısa bilgilerden de anlaşıldığı gibi, Eflatun Cem Güney'in yaşamında Sivas'ın yeri ayrı bir önem arz etmektedir. Yazarın gerek edebî, gerekse siyasî birçok yönünün açığa çıkartılmasında, onun bu yıllara ait tespit ettiğimiz bazı ayrıntıların da ortaya konulmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Böylesine kıymetli çalışmalarda bulunmuş bir yazarın Sivas'ta bulunduğu süre içerisinde yürüttüğü birtakım siyasî faaliyetlerini gözden kaçırmamız mümkün değildir.

¹ Hekimhan'da doğmasından dolayı “Malatyalı” olarak nitelendirilmesine (Emiroğlu, Çiftlikçi, Deniz 2011: 18), 100 sayfalık bir kitapla itiraz edilmiştir (Mutlu 2011).

Toplumların mazisini günü gününe kaydeden en mühim araç, gazetelerdir. Türk gazetecilik tarihi içerisinde Sivas'ın da önemli bir yeri vardır. Resmi kaynaklara göre, Sivas Vilayet Matbaası 1864-65 senesinde kurulmuş olup *Sivas Vilayet Gazetesi*'nin ilk yayımı 24 Mart 1879'da yapılmıştır. Gazete çeşitli fasılalarla 1941'e kadar çıkmıştır. (Unbehaun 2001; 13-18) Sivas'ta yayımlanan ilk özel Türkçe gazete "*Vicdan*" adıyla 26 Temmuz 1909'da çıkar. Gazetenin sahibi ve mesul müdürü Sivas Vilayeti Evrak Müdürü Halil Cevdet olup, gazete Vilayet Matbaasında basılmıştır. *Vicdan* gazetesinden sonra Sivas'ta çıkartılan ikinci özel gazete, "*Kızılırmak*"tır.² Gazetenin kurucusu Kâmil Kitapçı (Yalçın)dir. (Paçacıoğlu 2003, 89-90) Kâmil Kitapçı'yı daha sonradan biz, Türk Ocaklarının 24 Mart 1931 tarihinde kapatılmasıyla birlikte Ağustos 1932'de kurulan Sivas Halk Evi'nin kurucuları arasında görmekteyiz. (Duman 2008, 43) *Kızılırmak* gazetenin Sermuharriri Sığircızade Lütfullah Hayri'dir. 1888-18.5.1931 tarihinde yaşamış olup aynı zamanda Sivas Belediye Başkanlığı yapmıştır. (Polat 1998, 30) *Halka Doğru ve Servet-i Fünun* mecmualarında şiirleri yayımlanmıştır. (Polat 2001, 173)

Eflatun Bey'in Sivas'ta bulunduğu süre içerisinde yürüttüğü bu tarz faaliyetlerinin ayrıntılarını Sivas'ın ikinci özel gazetesi olan *Kızılırmak*'ta tespit etmekteyiz. 1909-1940 arasında, belirli aralıklarla çıkan gazete, 1917'de kesintiye uğrayan yayım hayatını Cumhuriyet'in ilanından kısa bir süre sonra, 10 Temmuz 1925'te tekrar sürdürmüştür. Gazete, Sivas'ın siyasî, sosyal ve kültürel olaylarını günü gününe kaydetmesi bakımından önemlidir. Nitekim gazetenin tekrar faaliyete geçtiği bu dönemde, Eflatun Cem Bey Sivas'ta öğretmen olarak görev yapmaktadır. Dolayısıyla Cem Bey'in bu yıllarda yürüttüğü siyasî ve kültürel çalışmaları buradan takip etmemiz mümkün olmaktadır.

Gazetede ki haberlerden hareketle, Eflatun Cem Güney'in Sivas'ta bulunduğu süre içerisinde Muallimler Birliği ve Türk Ocakları bünyesinde

² 15 Teşrin-i evvel 1909 tarihinde yayım hayatına başlayan *Kızılırmak* gazetesinin kurucusu Kâmil Kitapçı'dır. Kâmil Kitapçı gazetenin kuruluşunu şöyle anlatıyor: "1325 senesinde gençler ve memleketin işleriyle alakadar olan münevveran bir toplantı yaparak Sivas şehrinde hususî bir gazete çıkarmaya karar vermiş, imtiyaz ve idaresini de bana tevdi etmişlerdi. Gazetenin ismi Pınarbaşı (Aziziye) kazası kaymakamı olan Muammer Beyin buluşuyla *Kızılırmak* oldu." 1325'den 1326 senesi sonuna kadar düzenli çıkan gazete daha sonra neşriyatını 1914 yılına kadar durdurmuştur. İkinci çıkışı 1914-1917'dir. Üçüncü çıkışı 1925 senesidir. 15 Haziran 1940 yılına kadar Cumhuriyet Halk Partisi ve halkevi adına çıkan gazete bu tarihten sonra "Sivas Postası" ismini alacaktır. Daha sonra yeniden çıkmak için hazırlık yapıldı ise de "Ülke" onun yerine çıkacaktır. (Yıldırım 94) Bkz. www.atam.gov.tr. (06.10.2011)

de oldukça yoğun çalışmalar içinde olduğunu söyleyebiliriz. Yazarımızın özellikle 1926'da Muallimler Birliği'nin başkanı olarak ön plana çıkması, bunun delilidir.

Gazetede Eflatun Cem'le ilgili tespit ettiğimiz ilk haber, Muallimler Birliği'nin yeni İdare Heyetinin seçimiyle ilgilidir. Bundan önce Sivas Muallimler Birliği'nin Başkanı, Maarif Müdürü Necati Bey'dir. Necati Bey'in tayinin Hekimhan'a çıkması ile birlikte, Muallimler Birliği yönetimindeki birkaç şahıs da görevinden ayrılmıştır. Bunun üzerine 5 Mart 1926 günü İsmet Paşa Mektebinde yeni İdare Heyetinin seçilmesi için seçime gidilir. Yapılan seçimin sonucunda yeni İdare Heyetinin içinde "Lise Muavinlerinden Eflatun Cem Bey"nin de ismi yer almıştır. (Kızılırmak 1926 / a, 1) Gazetenin bir sonraki sayısında ise, kendi aralarında toplanan bu idari heyet, başkanlığa Eflatun Cem Bey'i seçtiği haberi verilir. (Kızılırmak 1926 / b, 1) Muallimler Birliği Başkanı seçilen Eflatun Cem Güney'in gazeteye yansıyan şu demecini aşağıya alıyoruz:

"Muallimler Birliği'nin yeni idari heyeti çok samimi ve mütevazı çalışıyorlar. Dün Birlik Reisi Eflatun Cem Bey'i gördük. Ne yapmak istediklerini sorduk:

Meslek ve memleket için yapılacak çok işler var. Fakat biz, henüz hazırlık devresindeyiz. Ne yapacağımızı, nasıl yapacağımızı düşünüyoruz, dedi ve idari heyetin düşündüğü şeylerden bir kısmını anlattı;

Encümenler: Birlik hars encümeni, terbiye encümeni, iktisat encümeni, musiki encümeni gibi çok lüzumlu sayılan encümenler teşkil edecektir. Bu suretle yalnız idare heyeti değil, bütün muallimler kendi ihtisasları dâhilinde faaliyete geçmiş ve resmi vazifelerinden hariç olan kıymetli mesailerini de memlekete ve mesleğe hizmet etmiş olacaklardır.

Lâkin idare heyeti, cemiyet hadiselerini, kuru istidatlı tariklerle değil ilmi müşahede usulleriyle tetkik etmeyi bir prensip olarak kabul ettiği için encümenler teşkilini de şöyle düşünüyoruz: Encümenlere üçer veya beşer aza intihap etmekle maksadın temin edilmediği meydanda... Bunun için bu defa encümenlere o encümende tetkik ve takip olunacak işleri gönülden seven, onları yapmak için kalbinde deruni bir ateş duyan bir muallim fevkalade salahiyyetli reis intihap edilecek. Encümen azalarını mesai programlarını tanzim etmek salahiyyeti o reise bırakacaktır. Encümen reisi o işlerden kendisi kadar zevk alan arkadaşlarını daha iyi tanıyacağı ve idare heyetine her hafta encümenin yaptığı şeyleri bildirmek mecburiyetinde olduğu için ihmalciliğe düşmeden çalışacaktır.

Encümenlerin vazifesi çok büyüktür. Mesela terbiye encümeni terbiye meselelerini tetkik edecek, terbiye ve tedris için neşredilen kitap ve mecmuaları takip edecek, mekteplerimizde tatbik edilebilecek yeni terbiye ve tedris usulü gördükleri zaman heyet-i umumiyyeyi toplayıp bu hususta malumat vereceklerdir. Diğer encümenlerden de çok istifade edeceğiz..." (Kızılırmak 1926 / c, 1)

Eflatun Bey'in Muallimler Birliği'nin başkanı olmasından hemen sonra Türk Ocakları'yla da ilgilendiğini görmekteyiz. Gazeteye yansıyan haberlerden anlaşıldığı kadarıyla, bu dönemde Muallimler Birliği ile Türk Ocakları arasında bir çekişme vardır. İşte Eflatun Cem Güney'in başkanlığı, iki kardeş dernek arasında yaşanan çekişmelerin olduğu döneme rastlamaktadır.

1926'da Sivas Türk Ocakları'nın başkanı, aynı zamanda Sıhhiye Başmüfettişi olan Doktor İsmail İbrahim'dir. 1923'ten beri Sivas'ta faaliyette bulunan Türk Ocaklarının bu dönemde şehrin sosyal hayatı içinde oldukça etkin konumda olduğu görülmektedir. Günün koşullarına göre fizikî imkânları oldukça iyi olan Ocak'ın şehrin merkezinde, kendine ait bahçe içerisinde, iki katlı bir binası bulunmaktadır. Bu binanın ayrıca çeşitli toplantı, kongre, konferans gibi etkinlikleri bünyesinde yürütebilecek bir salonun da olması, ona farklı bir konum katmaktadır. Çünkü Sivas'ta kurulan birçok cemiyet, Ocak çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedir. Tayyare Cemiyeti, Himaye-i Etfal Cemiyeti, Sivas Ticaret Odası gibi dernekler ve kuruluşlar, gerek kongrelerini gerekse diğer sosyal faaliyetlerini bu çatı altında sürdürmektedirler. Durum böyle olmasına rağmen, hemen hemen fonksiyonları aynı olan iki kardeş kuruluş olan Türk Ocakları ile Muallimler Birliği arasında bazı tatsızlıklar yaşanmaktadır. Türk Ocakları, diğer derneklerin kullanımına sunduğu salonunu Muallimler Birliği'ne açmamaktadır. (Eyüp 1926, 1) Nitekim bu çekişmeyi biz, Kızıllırmak gazetesinin 4 Şubat 1926 tarihli sayısında yer alan "Birlik ve Ocak" başlıklı yazıda şu şekilde tespit etmekteyiz:

"Cumhuriyet ve inkılâp esaslarını benimseyen kitlenin, arasında türeyen gösterişçi insanlar yüzünden, Ocağın ve Muallimler Birliği'nin geçirdiği acı günleri-şimdilik-bir tarafa bırakarak son senenin mesut feyizlerini tahlil edelim..."

Yazıda yer alan "şimdilik" ifadesi dikkat çekicidir. Muallimler Birliği kuruluşunun üzerinden dokuz ay geçmesine rağmen Ocak'la arzu edilen ilişkiyi kuramamıştır. İlk kez, bu çekişmelere "şimdilik" kaydıyla son verilmiştir. İlerleyen haberlerden hareketle bu çekişmenin rafa kaldırılmasında önemli rolü üstlenenin Eflatun Bey olduğu anlaşılmaktadır.

Bu haberden kısa bir müddet sonra, Eflatun Cem ve arkadaşlarının Türk Ocaklarının yönetimini ele geçirmeye çalıştığını tespit etmekteyiz. Oldukça sancılı geçen bu süreçte, Eflatun Cem Bey'in izlediği siyaset dikkate değerdir. O, yürüttüğü siyasetle, Türk Ocakları içerisindeki ağırlığını hissettirmeye başlar ve belirli bir süre sonra kendisini ve arkadaşlarını yönetime sokmayı başarır.

Dönemin Sivas Valisi Mehmet Hilmi'dir.³ Hilmi Bey, Sivas'ta kurulan birçok cemiyetin öncülüğünü yürütmektedir. Türk Ocakları ile ilgili ilişkilerin düzeltilmesinde, Eflatun Cem Bey'in Hilmi Bey'in otoritesinden yararlandığını görmekteyiz. Yine aynı gazetenin 21 Kânûn-ı sâni 1926 tarihli sayısında yer alan "Türk Ocağı ve Muallimler Birliği" başlıklı haberde bu ilişkinin kurulmasında Vali Hilmi Bey faktöründen nasıl yararlanıldığını görmekteyiz:

"Geçen Cuma, Muhterem Vali Bey'in şerefine verilen çay ziyafetinden sonra muallimler çok samimi bir hasbıhalde bulundular. Hararetili hasbıhaller arasında muallimler haftada bir gün bir araya gelmeleri meselesi ortaya atıldı. Mesele cidden mühimdi. Muallimler vazifelerinin icabı gece ve gündüz fazla meşgul, görüşemiyorlardı. Böyle muayyen bir günde birleşmek çok muvafıktı. Neticede muallimlerin iki haftada bir Lise'de toplanmaları rey-i ısharı ile karar altına alındı..." Daha sonradan bu toplantılar Türk Ocağı'nda yapılmaya başlanır. *"Bütün Sivas muallimleri Cuma günü Türk Ocağı'nda içtima ederek akşama kadar eğlendiler. Ocak heyetinin misafiri oldular, samimi hasbıhaller yaptılar."* (Kızılırmak 1926 / ç, 1)

İlişkilerin yumuşamasından sonra, öğretmenlerin kendilerine aralanan bu kapıdan içeri girmesi zor olmamıştır. Nitekim Türk Ocakları içerisinde daha etkin rol alacakları gün de kısa bir süre sonra gelmiştir. 29 Mart 1926 Pazartesi günü Sivas Türk Ocakları'nın kongresi bu açıdan önemlidir.

Kongreye, Eflatun Cem Güney'in önderliğinde birçok öğretmen katılmıştır. Kongrenin başlangıcında Vali Hilmi Bey'in riyaseti ittifakla kabul edilmiş ve kâtip üyeliklere Muallimler Birliği Reisi Eflatun Cem Bey ile Reşit Ağazade Talat⁴ seçilmişlerdir. Oldukça heyecanlı geçen Kongrede rey pusulaları Eflatun Cem tarafından yüksek sesle okunarak açıklanır. Sonuçta Muallim Sıraceddin'in yönetime girdiğini görüyoruz. Bu sonuçtan sonra Abdülkadir (Sarısözen)in kongreye sunduğu öneri ilginçtir. Sarısözen,

"Muallim arkadaşların bir kısmı esasen asli azadır. Bunlar her nasılsa bu sene kaydedilmemişlerdir. Muallimler Ocağın çok samimi aza-

³ Vali Mehmet Hilmi Bey'in (Serfiçe 1872 -) Sivas'taki görevi ilgili olarak "Sivas Bülteni"nde ilkin 11 Kânûn-ı Sâni (Ocak) 1341 (1925)'de ikinci olarak 2 Kânûn-ı Evvel (Aralık) 1341 (1925)'de atandığı, arada ise Vali Vekili Zeki Bey'in görev yaptığı belirtilmektedir. (Başel 1935, 129); Vali Bey'in görev süresi ile ilgili farklı bir durumu Mülkiyeliler'de tespit etmekteyiz. Buna göre Hilmi Bey, 1 Mart 1925 – 25 Temmuz 1928 arası Sivas'ta valilik görevinde bulunmuştur. 9 Ağustos 1931'de yaş haddinden emekliye ayrılmıştır. (Çankaya 1968-69, 530)

⁴ Deli Reşit diye tanınmaktadır. Tekel'de Baş Müdürlük yapmıştır.

larıdır. Bu arkadaşların heyet-i umumiyenin asli aza olmalarını rey-i işarıyla kabulünü”

diyerek teklifte bulunur.

Kongrenin 31 Mart Çarşamba akşamı yapılan ikinci toplantısı ile ilgili habere, gazetenin yine aynı sayısında rastlamaktayız. Buna göre hesap işleri bir neticeye bağlanmış olmalı ki, yedek aza ve murakabe seçimine geçilmiştir. Bu seçimin neticesinde Eflatun Cem, Murakabe Heyetinin Yedek Azalığına girmeyi başarır.

Başlangıçta üyeliğe dahi kaydedilmeyen öğretmenler, ilkin salon hâkimiyetini ele geçirmişler ve daha sonra da tartışmaların istikametini belirleyerek, hem üyelik hakkını hem de yönetime ve murakabe yedek azalıklarına girme başarısını elde etmişlerdir. Şüphesiz, öğretmenlerin bu başarısında Vali Bey’in rolü büyük olmuştur. Derneğin bütçesi görüşülürken Hilmi Bey’in “*tenvir ve irşat*” için daha fazla bütçe ayrılması gerektiğini belirtmesi, Muallimler Birliği Reisi Eflatun Cem Bey’e tenkit fırsatı vermiştir. Cem Bey, irşat ve tenvir için muallimlerin yapabilecekleri hizmetlere işaret ederek, öğretmenlerin bu alandaki ehliyetinden bahsetmiştir. İlerleyen tarihte ise, Murakabe Yedek Üyeliğiyle de yetinmeyen Eflatun Bey’in yönetimde de yer aldığını görüyoruz. 13 Mayıs 1926 tarihli sayıdan öğrendiğimize göre; İdari Heyet Azasından Kâmil (Kitapçı), Himaye-i Etfal’deki vazifesinin yoğunluğunu gerekçe göstererek Türk Ocakları yönetiminden istifa etmiştir. Onun yerine, bu göreve Yedek Azadan Eflatun Cem Bey davet edilir.

Sivas Türk Ocağı’nın bundan sonraki kongresi ile ilgili habere 10 Mart 1927 tarihli sayıda rastlamaktayız. Oldukça hararetli tartışmaların yapıldığı kongrede, öğretmenlerin tasfiye edilmesi için birçok gerekçeler ileri sürülür. Şimdi de bu kongrenin ayrıntılarına temas edelim. Kongre 4 Mart 1926’da toplanmıştır. Divan Başkanlığına Vali Hilmi Bey, Kâtipliklere Lise Musiki Muallimi Muzaffer (Sarısözen) (1899- 3 Ocak 1963) ve Muallim Ahmet Turgut seçilir. Kongreye damgasını vuran tartışmalar yine muallimlerle ilgilidir. Konu, bazı üyelerin aidatlarını ödememesidir. Ocak Murahhası Abdülkadir (Sarısözen); bizzat mekteplere gittiğini, üyelere tesadüf ettikçe durumu ilettiğini, ajansla ve tezkere ile tebligat yaptığını belirterek, bu hususta derneğin bir karar vermesini talep eder. Bunun üzerine Kızırmak gazetesinin Sermuharriri Sığırcıyade Lütfullah Hayri; “*bu arkadaşlar için şiddetli karar vermeğe lüzum yoktur*” diyerek, öneriye karşı çıkar. Ayrıca Mahkeme-i Asliye Reisi tebligatın usulünce yapılmadığını belirtir. Bunun üzerine, üyelere Muallim Mahmut Bey de söz alarak; kendi mektebine kimsenin gelmediğini ve para istemediğini söylemiştir. Vali Bey; “*önümüzdeki Cuma’ya kadar bu arkadaşlara mühlet verelim, o gün de aidatlarını vermedikleri takdirde yasa ahkâmını*

tatbik etmek zaruri olur” diyerek teklifte bulunur. Tehir edilen kongrenin sonuçlarını tespit edemiyoruz. Fakat 25 Mart 1927 tarihinde yapılan Türk Ocakları bayramında, Eflatun Cem'in kalabalık bir topluluğa yaptığı konuşmadan anlaşıldığına göre bu kongrenin sonuçları da öğretmenlerin lehine gelişmiştir: “*Ocak ve Ocaklılar, gençliğin mefkûre ve yolu hakkında yüksek hitabesini alkışlarla devam etti... Alkışlarla nihayetlendi.*” (Kızılırmak 1927 / a, 2) Dolayısıyla artık, Türk Ocakları içerisinde bir güç elde eden muallimlerin Türk Ocakları çatısı altında tasfiyesi mümkün görülmemektedir.

1928'e gelindiğinde Türk Ocakları yönetimi içerisinde öğretmenlerin ağırlığı oldukça artmıştır. Bunda da yine en önemli rolün Eflatun Cem Güney tarafından oynandığını görmekteyiz. Bu kongrenin ayrıntılarını da şu şekilde verebiliriz.

Kongrenin en hararetli tartışmaları, Hafız Hilmi Bey'in gündeme taşıdığı bütçe ile ilgili konu olmuştur. Ocak Muhasebecisi Sıracettin Bey'in okuduğu bütçe tenkit edilince, Ocak Kâtiibi Abdülkadir (Sarisözen), “*Ocak bazen çok mühim vazifeler karşısında kalıyor. Maksat ve gayenin büyüklüğü ve kutsiyeti, mefkûre yolunun icraatı dolayısıyla o vazifeyi yapmak lazım geliyor. Fazla masraf yapılması bundan mütevellittir. Eğer bu kusurun cezası varsa çekmeye razıyız*” diyerek bütçe harcamalarını savunur. Tartışmaların neticesinde bütçenin mütalaa edilmesi için “*Göz Hastalıkları Mütehasısı Osman Nuri, Kamil (Kitapçı), Eflatun Cem (Güney)*” seçilirler.

Kongrede yönetime muhalif olanların hedefinde bu sefer Eflatun Bey vardır. Muhalifler, “*Ocak hars işleriyle yeterince ilgilenmiyor*” diyerek, bu işlerle ilgili olarak yazarımızı kastetmektedirler. Bunun üzerine söz alan “*Abdülkadir (Sarisözen); “Sivas halkına, Sivas halk şairlerine, Sivas diline, darb-ı mesellerine, muaşeret tarzlarına ait işlerle uğraşan Ocaklılar olduğunu”* belirterek Eflatun Bey'e destek verir. Eflatun Bey de konuyla ilgili olarak;

“Millî abidelere varıncaya kadar her hususta çok ciddi emekler sarf edildiğini fakat bu mesainin henüz müspet tezahüratı görülmediğini, önümüzdeki sene zarfında bu devamlı çalışmanın neticesinin ortaya konacağını” (Kızılırmak 1928 / a, 3)

söyleyerek izahatta bulunur.

Eflatun Cem'in Sivas'ta bulunduğu yıllarda gerek Muallimler Birliği'nin gerekse Türk Ocakları'nın yoğun bir şekilde konferanslar verdiğini tespit etmekteyiz. Özellikle 1927 ve 28 yılında Maarif Vekâleti haftada iki kez olmak üzere kırk konferans verilmesini istemiştir. Muallimler Birliği, konferanslarını haftanın Cuma günleri Lise'de; Türk Ocakları ise Pazar günleri kendi salonunda vererek bu isteğe uyarlar. Konferanslara

halkın ilgisi oldukça yoğundur. Ruşen Zeki (Koca), Ruşen Eşref (Ünaydın) (1892-1959) Eflatun Cem (Güney) gibi renkli simaların verdiği konferanslar, Sivas'ın o günkü sosyal hayatı içerisinde mühim yer tutar.⁵ Eflatun Cem Bey'in gazeteye yansıyan bir konferans haberini bu amaçla aşağıya alıyoruz:

“Dün gece de Lise Edebiyat Muallimi Eflatun Cem Bey, Türk Ocağında halk şairlerinden derin bir vukufla bahsetti. Şiirlerinin usaresini halkın temiz ruhundan alan güzide halk şairlerimizi, onların orijinal eserlerini Ümmet Edebiyatı, Güzideler Edebiyatı ile karşılaştırarak bir mukayese yaptı. Çok müşkül şerait içinde istihkakla karşılanan Saz Şairlerinin bir mısraı bile yazılmadığı halde nasıl bugüne kadar yaşadığını, buna mukabil Güzideler Edebiyatının mahdut bir zümre arasında mahsur kaldığını anlattı:

Eğil dağlar eğil üstünden aşam

diye saltanat zulmünün, güzideler galibinin aman vermeyen tazyiki altında şiirleriyle dağları eğilmeye davet eden halk şairleriyle yükselen, gün geçtikçe kalbimizi sıcak bir muhabbet ve hürmet hisleriyle körükleyen yüksek ruhları karşısında “Lale”lerin solduğunu, bülbüllerin gayr-ı tabii feryatlarının artık duyulmadığını o gün bir daha anlayarak; ruhlarımızın tatlı bir heyecanlı şiiriyle kucaklaştığını gördük. O ne tatlı bir gönül birleşmesi idi!..” (Kızılırmak 1928 / b, 2)

Eflatun Cem Bey, bütün bu faaliyetlerinin yanı sıra Ankara'da Maarif Vekâleti'nin okullarda okutulmak üzere hazırlanan ders kitaplarının incelenmesinde de bulunduğunu görmekteyiz. Konuyla ilgili haber gazeteye şu cümlelerle yansımıştır.

“Maarif Vekâletince teşkil edilen mektep kitapları olmak üzere yazılan eserler ve tetkike memur encümenine vilayetimizden davet olunan Muallimler Birliği Reisi Lise Muavini ve Türkçe Muallimi Eflatun Cem Bey Ankara'dan İstanbul tarikiyle şehrimize avdet eylemiştir. Çok faydalı bir seyahat yapan mesleğin kıymetli muallimi Eflatun Cem Bey'e hoş geldiniz diyoruz.” (Kızılırmak 1928 / c, 1)

Bütün bu çalışmaların yanı sıra Eflatun Bey, Sivas'ta “*Duygu ve Düşünce*” dergisini çıkartmaya başlar. Derginin çıkışı gazetede şu cümlelerle verilmiştir: “*Muallimlerimiz bir mecmua çıkarıyor. Emanet matbaası irfan ailesinin fikirlerini neşretmek üzere Merkez Muallimler Birliği*

⁵ Eflatun Cem Güney'in 1926 yılında Sivas'ta kutlanan Cumhuriyet Bayramı'ndaki konuşması da unutulmayacak konferanslar arasındadır. *Kızılırmak* gazetesinin 3 Teşrin-i sani 1926 tarihli sayısında yer alan bu konuşma, gazeteye kesintisiz bir şekilde yansımıştır. Yazarın, Cumhuriyetin kurucusu Atatürk'e ve inkılâplara dair yaptığı konuşması, halk tarafından heyecanla karşılanmış ve uzun uzun alkışlanmıştır.

tarafından *Duygu ve Düşünce* adlı bir mecmua neşredilecektir.” (Kızılırmak 1927 / b, 4)

Şimdi de yukarıda yarım bıraktığımız kongrenin sonucuna gelelim. Bu derece yoğun çalışan birinin tenkidi pek taraftar bulmaz. Kongrenin sonunda Eflatun Bey'in yeni seçilen Ocak yönetimi içerisinde yer alması da bunu göstermektedir. Fakat bu kongreden bir müddet sonra Eflatun Bey'in Sivas'tan ayrıldığını görmekteyiz. Konuyla ilgili haber

“*Lise Edebiyat Muallimi Eflatun Cem Bey, Samsun Lisesi Müdür-i Saniliğe ve Edebiyat Muallimliğine tayin edilmiştir. Yarın mahal-i memuriyetine müteveccihen şehrimizden mufarakat edeceklerdir. Türkçü ve edebiyatçı genç hemşerimize selametler diler ve yeni vazifesinde de muvaffakiyetler dileriz*” (Kızılırmak 1928 / ç, 3)

şeklinde gazeteye yansımıştır.

Sonuç olarak, Eflatun Cem Güney, Sivas'ta bulunduğu 1923–28 yıllarında yaptığı çalışmalarda oldukça aktif rol oynamıştır. O, edebiyat öğretmenliğinin yanı sıra, dergicilik, dernekçilik ve derlemecilik çalışmalarını da beraberinde yürütmüştür. Çıkarttığı “*Duygu ve Düşünce*” dergisi bugün de imrenilecek niteliktedir. Yazar her ne kadar 1928'de Sivas'tan ayrılmışsa da bu yıllarda gerek Muzaffer Sarısözen'in ve gerekse Eflatun Cem Güney'in Sivas için kazancı büyük olmuştur. Nitekim yürütülen bu çalışmalar, 1931 yılına geldiğinde Sivas için bir başka meyveyi de olgunlaştırdı. 1931'de **Halk Şairleri Koruma Derneği** Sivas'ta kurulmuş olup, Sivas Halk Şairleri Bayramı yine burada kutlanmıştır. (Tan 2003, 38)

Yazarın, henüz kuruluş aşamasını gerçekleştirmiş olan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin olgunlaştırılmasında, cumhuriyetin temellerinin atıldığı Sivas'tan katkıda bulunmak amacıyla yürüttüğü dernekçilik çalışmaları oldukça verimlidir. Onun Muallimler Birliği ve Türk Ocakları'ndaki faaliyetleri bu açıdan mühimdir.

Eflatun Cem (Güney), Kızılırmak gzt., 03. Teşrin-i Sâni (Kasım) 1926 Çarşamba, s. 3.

KAYNAKÇA

- BAŞEL, M. Fahrettin (1935), *Sivas Bülteni*, Kâmil Kitabevi, 1935, Sivas.
- ÇANKAYA, Ali (1968-69), *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, C. 3, Mars Matbaası, 1968-69 Ankara.
- DUMAN, Selçuk (2008), *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)*, Berikan Yayınevi, 2008 Ankara.
- (Emiroğlu, Selim - ÇİFTLİKÇİ, Ramazan – DENİZ, Kemal (2011), Eflatun Cem Güney, Malatya Araştırmaları Derneği Yay., Malatya 2011
- Eyüp Hamdi (1926) (Usul-ı Tedris ve Ruhیات Muallimi), “Türk Ocağı ve Muallimler”, *Kızılırmak* gzt.; nr.27-123, 21 Kânûn-ı Sâni (Ocak) 1926, Sivas.
- GÜNEY, Eflatun Cem-GÜNEY, Çetin Eflatun (?), *Erzurumlu Emrah Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul Maarif Kütüphanesi, Halk Şairleri Serisi, nu: 11, Maarif Matbaası, İstanbul.
- MUTLU, Yücel (2011) *Masal Babası / Sivaslı Eflâton Cem Güney*, Burûciye Yay., Ankara.
- Özege, Seyfettin (1978), *Bağış Kitapları Kataloğu*, C. 1-2, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum.
- PAÇACIOĞLU, Burhan (2003), “Cumhuriyete Kadar Sivas Basını ve İrade-i Milliye’nin Yeri”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 14, Güz 2003, Niğde.
- POLAT, Nazım Hikmet (1998), “Sığırcızade Hayri’den Beş Şiir”, *Revnak Dergisi*, 1988.
- POLAT, Nazım Hikmet (2001), “Dilek Mecmuası”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S.10, 2001, Sivas.
- POLAT, Nazım Hikmet (2001), “Sığırcızade Hayri’nin Beş Şiiri”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S.10, 2001, Sivas.
- TAN, Nail (2003), *Foklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler*, Geliştirilmiş 6. Baskı, Kitap Matbaacılık, 2003 İstanbul.
- UNBEHAUN, Horst (2001), “Sivas Vilayetinde Basının Doğuşu”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 10, 2001 Sivas.
- YILDIRIM, Hüseyin (1994), “Atatürk İnkılâpları ve Sivas”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, nu. 29, C. X, Temmuz 1994. Bk. www.atam.gov.tr (06.10.2011)
- YILDIZ, Osman (2006), “Kızılırmak Gazetesi ve Türk Ocakları (1925-28)”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 19, Bahar 2006, Niğde.
- Kızılırmak* (1926 / a) “Muallimler Birliği-Yeni İdare Heyeti İntihabı”, *Kızılırmak* gzt., nr. 34–123, 11 Mart 1926 Perşembe, Sivas.
- Kızılırmak* (1926 / b), “Birlik’in Teşkilatı”, *Kızılırmak* gzt., nr. 35–123, 18 Mart 1926 Perşembe, Sivas.
- Kızılırmak* (1926 / c), “Birlik Vazife Başında”, *Kızılırmak* gzt., nr. 31(6)-123, 25 Mart 1926 Perşembe, Sivas.
- Kızılırmak* (1926 / ç), “Muallimler Günü”; *Kızılırmak* gzt., nr. 31-123, 18 Şubat 1926, Perşembe, Sivas.

- Kızılırmak* (1927 / a), “Ocak Bayramı”; *Kızılırmak* gzt., nr. 7–124, 29 Mart 1927 Salı, Sivas.
- Kızılırmak* (1927 / b), “Duygu ve Düşünce”; *Kızılırmak* gzt., nr. 52-123, 13 Kânûn-ı Evvel (Aralık) 1927 Pazartesi, Sivas.
- Kızılırmak* (1928 / a), “Türk Ocağı Derneği”; *Kızılırmak* gzt., nr. 79–124, 1 Nisan 1928 Pazar, Sivas.
- Kızılırmak* (1928 / b), “Halk Konferansları”; *Kızılırmak* gzt., nr. 70–124, 6 Şubat 1928 Pazartesi, Sivas.
- Kızılırmak* (1928 / c), “Eflatun Cem Bey Geldi”; *Kızılırmak* gzt., nr. 48-123, 8 Temmuz 1928, Perşembe, Sivas.
- Kızılırmak* (1928 / ç), “Eflatun Bey”; *Kızılırmak* gzt., nr.113-124, 24 Eylül 1928 Pazartesi, Sivas.